

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega dela Jože Pahor, hrvatskega dela Vin'ko Šepić. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— - Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu

Št. 19

V Trstu, dne 1. oktobra 1924.

Leto V.

Post festum

Pri otvoritvi počitniškega tečaja za slovensko učiteljstvo videmske pokrajine je imel poslanec Pisenti političen govor, v katerem se je ukvarjal kot izvedenec s takozvanimi obmejnimi vprašanji. Naš list se kot strokovno glasilo noče spuščati v izvajanja, v kolikor imajo politični značaj, dasi nas iznenadja, ako se o priliki tečaja, ki ima izrazito kulturne namene, siloma potiska v ospredje politični moment pred učiteljstvom, ki se mu brez prestanka zabičuje naj pusti politiko pri miru. Ne moremo pa molče mimo oblike, kakršno si je izbral poslanec za svoja izvajanja in posebno ne mimo trditev, ki učiteljstvo osebno zadevajo.

Govornik se je trudil, da bi pokazal slovenskemu učiteljstvu veličino Rima in Italije v teku vekov. Mislimo, da to ni potrebno. Veličino Rima, posebno onega krepostnega Rima, ki je precepil helensko kulturo, v zvezi z rimsko pravno strogostjo, potom ogromnega krščanskega prepoveda na divjo podlago evropskih plemen, to veličino slovenski učitelj pozna, ne da bi mu jo moral še le kdo odkrivati. In pozna nekoliko in cení Italijo silnih genijev Danteja, Michelangela in Galilea, in ono Italijo, ki je naposled vstala ponosna iz ponižanja in okov. Slovenski učitelj ni barbar, da ne bi čutil vse velike lepote in moči plemena, kakor se kaže v njegovih nedosežnih sinovih in njegovih nesmrtnih delih.

Toda ta učitelj tudi ni barbar, da ne bi občutil sramote, ako mu isti govornik meče v obraz, da bi ga lahko vrgli in spodili, če bi le hoteli. Svoje prekerne družabnega položaja se učitelj dobro zaveda. Ali menite, da bo čutil veličino v groznjah, da bo videl civilizacijo v poniževanju? Kdor tako misli, ne pozna učiteljstva, je v zmoti. Morda je poslanec Pisenti to sprevidel že tedaj, ko je ugotovil, da mu ploskajo le najeti ploskači, a da je ogromna večina udeležencev

Na pragu šolske godine

Za par dana otvaraju se šolske zgrade i sobe, koje očiscene željno očekuju mladež i učiteljstvo. Željno to očekuju i roditelji, osvedočeni, da bez školske pouke i bez učitelja teško će se moći njihova deca dočepati kruha u današnjoj svetskoj utakmici za njim, osobito u našoj novoj državi. Ali naše slav. roditelje i učitelje baš sada ko mora prituštu njihove grudí teške misli i olovna čuvstva. Ta kamo će moj mali i u koju školu? Moja mala ptičica ne pozna nego samo svoj materinji slav. jezik, a druge škole nema na raspolaganje do italijanske? Pa ako mi i upišemo svoju zlatnu dečicu u tu nenarodnu školu,

tečaja ostala nema. Velike geste in udarci so sicer prišli zelo v rabo, imajo pa veliko napako: ne prepričajo. Ako proti komu, niso bile grožnje nasproti učiteljstvu na mestu in so dosegle nasprotno, kar je govornik hotel doseči. V tem je oblika poslančevega nastopa nesrečna. Učitelju pa ostane le zagrenjen vtis razlike med resnično veličino in med majhno, bežno vsakdanjostjo.

Potem pa vprašanje o preganjanju! Nikakršnih persekucij, ne napadov na vest in krajevne običaje, ne na jezik, le suverenost države! je dejal govornik. Dobro! Ne pade nam na um, da bi jadikovali. Toda dejstva ostajajo, če se tudi prestano pozablja. Imeli smo lov na učitelje. Pričajo o tem polne strani ščuvanja po listih, in imeli smo progone in ječe. Čemu to tajiti? Ali bi ne bilo bolje priznati, da je bilo zgrešeno?

To bi bila velika beseda, ki ne bi ostala brez odmeva, če bi se bila izgovorila pri oni otvoritveni slovesnosti. Učiteljstvo bi jo lažje razumelo kot pa grožnje, ki ponižujejo in žalijo. Še pred tremi leti se je z učiteljstvom družabno dostojno postopalo. Nato je prišel čas, ko je prevladalo prepričanje, da niti teža ni več treba. Pozabilo se je, kolikega pomena je, če človek lahko s ponosom reče: državljan sem! Kakor vidimo, poslanec Pisenti teža tudi danes še ne razume, zato pa padajo njegove besede na kamen in ne najdejo odmeva. A prav ta molk, ki je kronal poslančev govor, priča glasno, da poskus železne roke tudi med učiteljstvom ni obrodil uspehov. Samo duše je zagrenil, ker ni učiteljstvo nikaka brezlična gmoča, ki bi jo moglo nasilje oblikovati.

Upamo, vzlic vsemu, da niso nazori slavnostnega govornika na videmskem tečaju edino merodajni, kako je postopati s slovenskim učiteljstvom. Upamo, da vendar še kdo ve, da smo tudi mi državljani Italije in da moremo le kot taki spoznati njeno veličino.

da li će što razumeti? šta naučiti? da li mi je ne će ta škola oteti meni, svojoj mamacu?! Pa ako i polazi tu italijansku školu, šta će biti od mog sinčića? da li će moći kasnije iz te i takve škole zadrživati svakidašnji krušac? Kako će biti odgovđen?

Teške misli...

A učitelji, po većini ni ne znadu još kamo će ga oblasti smestiti 1. oktobra. To će tek saznanati pod konac septembra, a možda i prvih dana oktobra. Kamo ću? Kako ću odvesti svoje pokušvo? Trošak, duševno i telesno uznemirenje, raznovesje, bol za svojim selom, za svojim ljudstvom i za jadnom školskom mladeži — to sve ogorčuje život skoro sveg našeg učiteljstva, osobito privremenog. Rastati ću

se i otiti, a moji ljudi i moja deca plakaće za mnom; a te narodove suze ganuti će i mene do suza... A moja obitelj? prijatelji? kumovi? Kamo ću s pečlinjacom i sa ono par kokoši?

I to sve zmučuje dušu našem učitelju.

Vrata škola se otvaraju, a slavenski učitelji i učiteljice vise među nebom i zemljom. Nekoji uložise molbu za definitivno nameštenje (da postanu redoviti, ordinari), a jesu možda na zadnjem mestu natečajne lestvice (Graduatoria), a nekoji su ispušteni čak; a opet više je molitelja na raspisanih učiteljskih mesta. Sve ovo ogorčava, demoralizuje i poništava duše ovih naših kolega.

Domalo počima redovita školska obuka, a naš učitelj ne zna na koju će školu, u koji razred, ne pozna još nove Gentilejeve školske reforme; ne zna za školske udžbenike. Ovako «slabe volje» i nepripravan doći će u školu. A kakav li je novi didaktičar? Nova osoba. Kakova? Političar? Strančar? Bude li čovek i učitelj dušom, biće kako tako, poći će nekako, inače predviđjam samo teške dane. Ali ustrajaću; izdržaćemo! Hoćemo radi, kratka ne samo, no još većma da budemo među svojim! Pa iako nije moj narod čist i svet, ipak moj je. Nisam ni ja svetac, pa se lepo razumijem s njime. Naša materinska reč mnogo šta znade izravnati i izgladiti.

Samo da mi se dopusti s našom mladeži razumljivo majčinim govorom općiti i ju poučavati! Ovako bih ipak imao nešto uspeha u školi. Putem materinjeg jezika postigava se mnogo i mnogo se njime posije u glavicu i dušu mladeži. Samo na temelju majčina govora mogu postići svrhu obuke; samo u materinskoj školi — osvedočen sam — može se poučavati i žeti uspehe; samo u toj školi može se provodjati Gentilejeva školska reforma. I još vele, da samo desetak od sto učitelja može ju svladati i u narodnoj školi. U tome smo osvedočeni; ali i u tome, da nijedan učitelj na nenarodnoj školi ne će nit može poučavati u duhu Gentilejeve reforme, a dašto ni imati ikakva unutarnjeg uspeha, da li same formalnosti. Na umne i moralne sposobnosti deteta možemo uplvisati jedino živom, razumljivom majčinom besedom.

A uspeh u školi nije za vredna učitelja isprazna reč. On je plaćan, makar i loše; ali on će raditi u školi kao da je kraljevski nagradjen; on će revno-

vati za školu u školi i izvan nje krepošću svoje individualnosti i svojih uzgojnih načela. Vredan učitelj vršice savesno svoje škol. dužnosti, jer je učitelj, potpun učitelj i prosvetitelj; jer je čovek čovečijih, socialnih čustava i nazora. Naš slav. učitelj hoće da radi, jer raditi mu je naravna potreba; on želi raditi i hoće da vidi uspeh svoga rada. Zakon i država nek mu dozvole uspešno revnovati u školi i na kulturnom polju. To je naša iskrena želja. Nama bo se ne svidja nešto raditi bezuspešno, bih radi službe i kruha. Ovo nas vredja, ponizuje, omalovažuje. Nismo rokodelci. Mi hoćemo, da postignemo nekav glas u narodu uspešno revnujući kao kulturni radnici. I kao takovi želimo steći si ugled i poštovanje. Sve drugo se protivi našem slav. mentalitetu.

Dolazi nam pred oči oni naši nastavnici, koji silom sistema poučavaju na italijanskim školama, a osobito oni, koji poučavaju italijanski srpsko-hrvatsku mladež. Oni prvi ne uživaju u svojoj službi, pošto ne mogu čitava sama sebe dati toj italijanskoj deci. Narav je velika sila. A što da rečemo o zadnjima? To su najbedniji stvorovi, mučenici i mučitelji ujedno. Govore i poučavaju, a znadu da nisu shvaćeni i da uistinu ne poučavaju, a najmanje uzgajaju... Ti italijansk-hrvatski učitelji slične radniku, što lopa drvenim batom po železu. U svojoj nenarodnoj, nematerinskoj školi prosti su plaćeni radnici. A to ih boli, ogorčuje, ponizuje. Smilujte im se vi bogovi. Postavite ih na pravo mesto! Biće vam prezahvalni oni sami, pa deca i roditelji! Gde si kulturo i ti čoveštvo?! — Ko ima srca i može pomoći, nek oslobodi ove najmodernije robove sistema, službe i kruha!

Molimo, prosimo to, upirujući svoje mutne poglede u nebo i sunce, da im se dozvoli, da govore iz srca u srca! —

Škola počima. Otpočiti započimljemo svoje sveto godišnje i dnevno poslanje. Drugovi i drugarice — vršite ga muževno, savesno i strpljivo! Širite i stvarajte na temelju svetih načela vredne buduće ljude! Stvarajte i širite raj i mir, što ga žudi i rabi silno današnje nesrećno, smućeno ljudstvo! Budite svađe i svegda samo apostoli i prosvetitelji. Blagoslov i sreća uzmanjkati ne će! Sretno, zdravo i veselo! Mičimo se, radimo, snujmo — pak će biti dobro i bolje!

Nedemokratski režim

Mi smo se učitelji, slavenski i italijanski, zauzimali za demokratsku školsku upravu. Vlada nas je pozivala na sedmice i konferencije, pa i na onu zemaljsku u većnici tršćanskog municipija, da saslušamo mnenje i osnovnog učiteljstva glede svih administrativnih i školskih pitanja, pa da može uvesti u novim pokrajinama moderno uredjenje školstva... Danas vidimo da smo mi svi govorili glusima i da je bio potrešak za stotinu konferencije utaman učinjen.

Došlo skoro sve protivno no željasmo i zahtevasmo. Ni mi nijesmo bili sasna zadovoljni sa bivšim škol. većima: mesnim, kotarskim i zemaljskim, ali ipak su bila ta veća više — manje demokratske naravi, ako i ne posvema. U njima se ipak čuo glas ljudstva i roditelja, osobito u selu mesnog škol. veća, gde je učitelj, član veća, većkrat vodio glavnu reč. Mi zato otrag 3—4 godine nismo bili proti svakom ukinuću škol. veća, nego ih samo usavršiti, raširiti, pa da ono kotarsko bude nekakav mali pučko-školski parlament.

Gentilejeva reforma pokopala je sva veća, a time je zadala demokratizmu osetljiv udarac. U školstvu dakle već ne odlučuje «glas puka», nit se dapače

pita za glas naroda, koji ipak snaša sva školska bremena. Dolazi do toga ovom našom «modernom» škol. reformom, da dolaze među ljudstvo učitelji koje ono ne želi; da mu se zatvaraju škole, koje želi, da mu se dižu i otvaraju opet škole, kojima se protivi. Dapače se i škol. zgrade grade bez znanja i odobrenja zanimanika; menjaju se i preinačuju imena i prezima dece bez znanja i privole roditelja itd. S tom nedemokratošću ode i svaka autonomija, osopito ona općinska. Općine u škol. pitanjima nemadu nikakva utecaja.

Doduše reći će se da školstvom upravljaju školnici, dakle stručno osoblje; no ovo samo u pedagoškom području, što je ipak, naglasujemo, lep napredak i pridobiće, prema čemu imademo u blizini škole i učitelja didakt. nadzornika, u selu polit. oblasti kotarskog nadzornika, a u Trstu za čitavu Julsku Krajinu naučnog nastojnika (provveditore agli studi). — Najviši istanca u pokrajini jest ovaj naučni nastojnik sa svojim zemaljskim škol. većem (Consiglio scol. regionale), koji bi morao biti školski naš parlament, inače kakov je sada, samo je nekakva maska tobož demokratizma. Već za to što su skoro svi njegovi članovi iz Trsta, već mnogo govori; a po njihovim zvanjima sudimo da su tu samo da

budu nekakvi savetnici naučnom nastojniku; a budući su svi samo doktori i kavaliri, znamo kako će oni savetovati i služiti školstvu. Ali, kako se mogoso uveriti, vrlo malo oni utiču u poslove školstva.

Biće ipak dobro da podamo imena članova pokr. škol. veća u Trstu. Dr. In. Chersich (predsednik pulskog zem. odbora), prof. Ot. Gentile (Licej, Trst), Dr. Ant. Talcich (lečnik, Trst), Erm. Fragiaco (Trst), prof. Dr. Comisi (Gorica), Dr. Ant. Petronio (Trst). Predsednik Reina (Trst), koji zapravo imade

Nova institucija didaktičkih ravnatelja

Mnenja smo — kazaćemo odmah — da kreacija ovih pedagoških ravnatelja nije loša. Doduše u staroj Hrvatskoj (u doba Austrije) imali su osnovni učitelji i škole za neposredno, najbliže nadzorstvo t. zv. mesne nadzornike, proti kojima je pučko učiteljstvo dizalo kuku i motiku i to pravom, pošto su ovi bili ponajveć nestručnjaci: trgovčići, oveći posjednici, krčmari, a u boljem slučaju svećenici. Učiteljstvo je bilo njima predano na milost i nemilost, te je uprav stradalo, a najveć moralno, pod njihovim tiranskim postupkom. Svaku zamerku sasma osobnog ili privatnog značaja platio je učitelj svojim premeštajem i ropstvom. Razlog tomu bio je ne samo nestručnost mesnih nadzornika, nego i to što to nisu bili u najveć slučaju vredni ljudi, nisu bili poštenjaci, nego sebičnjaci i osobe, kojima nije bilo stalo do prosvete, a konačno i za to, što su svojim položajem stajali preblizu školi i pučkom učitelju. A u kući i u susedstvu dodje prehitro i lazno do nesuglasica. A kod običnih, domaćih ljudi privatne trice prelaze obično domaći prag da zagospodare u uredu. Pa se dešavalo prečesto, da je mesni nadzornik mrkim okom gledao učitelja radi «susedstva» i ličnih prilika, radšta ga ganjao i šikanovao. To bilo sad spominjalo.

Ovo spominjemo naumice da označimo položaj službeni i privatni naših sadašnjih novih didakt. ravnatelja napram osnovnom školstvu i učiteljstvu. Bojimo se već sada, da će biti oni preblizu ovima, te da ne bude učiteljstvo trpelo zbog ove neposredne blizine svojeg didakt. ravnatelja, t. j. radi osobnosti, te obiteljskih i lokalnih odnošaja, koji ne bismo radi da vode «kancelariju» didakt. ravnatelja. Na ovo već sada pravodobno upozorujemo naše nove prve i neposredne «nadzornike», koji će biti nama simpatični, budu li oni savesno i čisto učiteljskim, uzgojnim i školskim kriterijem obavljali svoju lepu službu, kojoj se mi učitelji ne protivimo. Jer institucija didakt. ravnatelja pružila je nadzor

sa svojim činovništvom na provedoratu (nastojništvu) čitavo školstvo sam u rukama. — Dužnost nam je opet naglasiti, da je tu namešteno više učitelja, čak i učiteljica, što biležimo s odobravanjem.

Da bude «Dolce in fondo» reći ćemo, da sva nadzornička i školska uprava nalazi se sasma u rukama Italijana, koji ne poznadu slov. jezika, što napokom nije ili ne će biti potrebno, kad ono po zakonu, moraju u par godina izginuti sve slav. škole Krajine; je li?! Ono par slovenskih didakt. ravnatelja ništa ne menja na stvari.

učiteljstva u ruke učitelja-stručnjaka. Princip je dakle valjan: pučku školu nek nadziru pučki učitelji; učitelja ne sude i ocenjuju njegovi zvaničnici, školnici. Tomu principu je Gentilejeva školska reforma udovoljila, pak prema njoj su i školski nadzornici uzeti iz redova osnovnog učiteljstva. Time mi mnogo postigosmo, pak nam je to u čast. Ali dužnost nam je učiteljska, da upozorimo sve svoje kolege na službenim nadzorničkim mestima, da budu na svome mestu, pa da na potpuno zadovoljstvo učiteljstva vrše svoje dužnosti. Oni valja da pokažu svojim stručnim radom, znanjem i praksom, da su u potpunosti meri zavredili svoj novi položaj, i to napram dole i gori, napram učiteljima i napram višim oblastima, koje dašto moraju posmatrati didakt. ravnatelje samo kao školske osobe. Hoćemo reći: u nameštanju ovih te škol. nadzornika morali su škol. vlasti voditi samo školski obziri prema onoj: «l'onore al merito.» Mi sada ne ćemo raspredati o tomu, da li su bili svi didakt. ravnatelji (i škol. nadzornici) namešteni radi njihove učiteljske spreme i sposobnosti. To će nam pokazati skora budućnost; i o drugima imamo svoje mnjenje na temelju rada njihova. Jedno samo ćemo reći: Zivemo u doba eminentno politično-strančarskog značaja, u koje doba sve se vrši pod tom olovnom kopom, pak nažalost po koji naš «šef» ima da zahvali svoju «karijeru» toj našoj strančarskoj dobi i sistemu, koji ne vidi drugo nego stranačku boju. A mi, slavenski učitelji, smo zato, a moralo bi biti istog mnjenja i italijansko učiteljstvo, da se dele službe i službena mesta po stručnoj spremi i marnosti, te prema učiteljskim sklonostima. Pošto samo ovakovi pozvani su na stolice školskih nadzornika i didaktičkih ravnatelja. Svaki drugi postupak osudjujemo osvedočeni, da nesposobni strančari kadri su poniziti, obesčastiti svoja kulturna službena mesta, te kompromitovati sebe, učiteljstvo te svoj novi položaj.

Stoji do poštenja, nepartaičnosti, sposobnosti i takta didakt. ravnatelja, da li će oni ili ne će udovoljiti nadama osnovnog učiteljstva, koje od njih mnogo očekuje.

Učni načrti in didaktični predpisi

(Nadaljevanje).

B. Iz drugih ved.

1. Ponavljanje in poglobljenje pojmov iz prejšnjih razredov. (Poseben ozir na poznanje ure).
2. Človekovi čuti.
3. Živila. (Imenovanje; obrti v zvezi z živila).
4. Atmosferični pojavi (oblaki, dež, sneg, led, slana, rosa itd. z ozirom na poljedelstvo in v zvezi z osnovnimi poskusi).
5. Osnovne vrste živali; čitanje iz živalskega življenja.

6. Male rastline. (Opazovanja in poskušnje o življenju rastlin).

7. Rudnine. (Splošni znaki, podrobnejše o kaki rudi, ki se bolj rabi v krajnih obrtih).

Čitati je splošne predpise za pouk higijene, ki so na koncu načrta za prirodoznanstvo in prirodoslovje za četrti in višje razrede.

VI - ZEMLJEPIS

Tretji osnovni razred.

1. Orientiranje.
2. Bivališče. Osnovni pojmi za krajepisno predočevanje; razumevanje teh na zemljevidu.
3. Osnovni pojmi iz fizikalnega zemljepisa. Pouk o tleh, (o priliki šolskih sprehodov). Temu slede

kratke pismene vaje, da se ugotove napravljena opazovanja.

4. Postavljanje imen ulic, trgov, glavnih stavb in podjetij na splošen zemljevid, ki ga učitelj nariše na tablo istočasno z učenci.

5. Podrobnosti o občini in nje okolici.

6. Kratki, živi in jasni pojmi o upravi. (Ital. država; upravna delitev; glavni javni uradi; društva in mestne ustanove).

7. Kratke zgodovinske opazke o občini, v kateri je šola, in najbolj znani možje iz njene zgodovine.

Četrty razred.

1. Ponavljanje snovi 3. razreda, s posebnim ozirom na pojme iz fizikalnega zemljepisa in uporaba teh za pojašnjevanje zemljevida.

2. Vaje v orientiranju in čitanju na zemljevidu (kot priprava za šolske sprehode).

3. Fizikalni in politični zemljepis Italije.

4. Tuje dežele: splošni pojmi in čitanje o zemljepisni, politični, upravni, kmetijski, obrtni, gospodarski sestavi, ter pogoji delavnega trga dežel, v katerih se začasno ali trajno izseljujejo iz našega ozemlja.

Peti razred.

1. Ponavljanje in poglobljanje snovi iz prejšnjega razreda.

2. Osnovni pojmi in čtivo iz splošnega zemljepisja.

3. Fizikalni in politični zemljepis Evrope.

4. Ostali kontinenti.

5. Lahke vaje v načrtovanju zemljevidov v ponavljanje vsega učnega načrta osnovnih šol.

Razredi nad petim.

1. Razno zemljepisno čtivo.

2. Notice o delovnem trgu v deželah, ki najbolj zanimajo naše ozemlje.

O sestavljenih besedah

Sestavil *Ivan Matelič*.

(Nadaljevanje.)

Drugi način zgornjih nazivanj bi bil ta le: Če pridem k Devetaku, Modrijanu, Miklavču, Kranjcu, sem pri Devetaku, pri Modrijanu, pri Miklavču, pri Kranjcu in ker sem šel v hotel ali v gostilno, sem v hotelu pri Devetaku, v hotelu pri Modrijanu, v gostilni pri Miklavču, v gostilni pri Kranjcu. Zato se morajo imenovati hoteli ali gostilne, ki imajo ime po osebnem imenu, tako: hotel pri Devetaku ali Devetakov hotel ali hotel Josipa Devetaka; hotel pri Modrijanu ali Modrijanov hotel; kavarna pri Prešernu ali Prešernova kavarna; gostilna pri Kranjcu. — Še iz dobrih starih časov imamo pravilna nazivanja: hotel pri Slonu, gostilna pri Petelinčku, hotel pri Zlatem jelenu, krčma pri Zadnjem grošu itd.

Priredni samostalniški prilastek nam sme v teh nazivanjih rabiti le, če je krajevno ime: hotel Balkan, hotel Evropa, hotel Triglav, hotel Črna prst. Bil sem v hotelu Balkanu, v hotelu Evropi, v hotelu Triglavu, v hotele Črni prsti. Dalje pojmovna, posebno tuja imena: hotel Union, kavarna Central; v hotelu Unionu, v kavarni Centralu. Seveda bi se glasilo lepše Centralna kavarna.

Prav tak primer kot hotel Devetak je: dvorana Coronini palače Filippini. Glasiti se mora: Coroninijeva dvorana Filippinijeva palača in še lepše: Coroninijeva dvorana v Filippinijevi palači.

Včasih postavljajo ime v narekovaj, na pr. telovadno društvo «Sokol». Najbrže se jim zdi način vsega imenovanja čuden in mislijo, da z narekova-

VII. - ZGODOVINA

Tretji razred.

(Kjer še ne obstoji 4. razred).

Urejeno pripovedovanje iz italijanske zgodovine od l. 1848. do 1918. in čitanje najbolj značilnih listin (razglasov, pisem, spominov mučenikov, dnevni redi vojskovodij).

Poročila o zmagi, tako vojske kot mornarice, s katerimi se sklene osvobodilna vojna 1915—1918, se pritrde v vsakem razredu, začenši s tretjim.

Četrty razred.

1. Začetki človeške civilizacije ter ogled pomnikov najstarejše kulture.

2. Grški junaki. (Kratko čtivo; pripovedovanje iz iz grškega bajeslovja; ogledovanje helenskih umetnostnih del).

3. Rimljanski junaki. (Lekcije, čtivo in ogledovanje pomnikov starega Rima, posebno onih, ki so v tem ozemlju).

Peti razred.

1. Osebnosti iz italijanske zgodovine v dobi tujegega nadvladja, s posebnim ozirom na zgodovino ožjega ozemlja.

3. Velika znanstvena odkritja Italijanov.

4. Zgodovinski podatki o Italiji v devetnajstem stoletju.

5. Vojska in mornarica Italije.

6. Zgodovina svetovne vojne in čitanje o najslavnejših osebah in dejanjih, o skupnih ali osebnih akcijah.

7. Velika javna dela v Italiji po zedinjenju; pogoji dela in bogastva tudi v razmerju z drugimi deželami.

(Dalje.)

jem to čudnost nekoliko ublažijo; a sploh ostane spak, naj ima ušesa ali ne.

Še dandanes se mnogokrat slišijo in čitajo podobni primeri: Bil sem pri Francu Stres, dal sem Ivanu Tavčar. Če bi izpustili krstno ime bi se moralo na tak način glasiti: Bil sem pri Stres, dal sem Tavčar. Priimek je prav tako pregibna beseda kot krstno ime, zato morata stati oba v istem sklonu. Saj krstno ime ni nič drugega kot pristavek. Zato: Bil sem pri Francu Stresu, dal sem Ivanu Tavčarju.

Stavbna zadruga Miren-Sovodnje je prav tak primer kot železnica Ljubljana-Kamnik. Če bi bila ta zadruga v kakem kraju samo za tisti kraj, bi se imenovala stavbna zadruga v Mirnu in ne stavbna zadruga Miren. Ena stavbna zadruga pa ne more biti v dveh krajih, zato je ne moremo imenovati stavbna zadruga v Mirnu in Sovodnjem, lahko pa je ustanovljena za dva kraja in jo moramo tedaj imenovati stavbna zadruga za Miren in Sovodnje. — Krasota nerodnega prevoda je: poštno avtomobilsko podjetje Sv. Lucija-Kobarid A. Devetak dediči. Glasiti bi se moralo: poštno avtomobilsko podjetje od Sv. Lucije do Kobarida dedičev A. Devetaka.

4. Po Ilešičevem je težko sklanjati mesto Ljubljana, vas Krn in podobne sestave, kjer sta samostalnika različnega spola. A sklanjati se morata, ker sta pregibna. Kdor si tega ne upa, naj se le pridno vadi, da doseže takih duševnih zmožnosti in da se mu živci privadijo na to. Komur se zdi to trdo in nerodno, mu mora biti trdo in nerodno tudi sklanjanje pridevnika in samostalnika v eni sapi, kot na pr. lepega moža, ali pa Leva Nikolajeviča Tolstega ali Fjodoru Mihajiloviču Dostojevskemu, ali pa celo z Luko Svetcem Podgorskim, kjer so kar trije načini. — Pristavki, ki opredeljujejo imena, so mnogokrat

potrebni. Tako opredeljevanje je potrebno posebno tedaj, če imenuje ime dva različna pojma, kot so: vas Krn, gora Krn; vas Soča, reka Soča; društvo Edinost, list Edinost. — Kdor vzdihuje pri navedenih primerih, kako se bo še le potil pri naslednjih, kjer je ime množinski samostalnik: vas Deskle in vas Banjšice; vasi Deskel in vasi Banjšic nisem mogel najti; šel sem proti vasi Desklam in proti vasi Banjšicam; v vasi Desklah in v vasi Banjšicah; pod vasjo Desklami in za vasjo Banjšicami; ali pa pri Anhovem, ki je posamostaljeni pridevnik: vas Anhovo; vasi Anhovoga nisem mogel najti; proti vasi Anhovemu; v vasi Anhovem; nad vasjo Anhovim.

5. Kot ne govorimo šola Tolmin, učiteljišče Tolmin, tako ne smemo govoriti pošta Tolmin, kakor se piše mnogokrat pri naslovih, čeprav je to pojmovna označba. Kot govorimo šola v Tolminu ali tolminska šola, učiteljišče v Tolminu ali tolminsko učiteljišče, tako moramo govoriti pošta v Tolminu ali tolminska pošta. (Naslovi morajo biti pregledani). Zato je najboljšo, da pišemo pri naslavljanju le najpotrebnejše in vse v imenovalniku, s čimer vse potrebne navedbe le naznačujejo. Kar so ulice v mestih, to so vasi na deželi, ki spadajo v pošto okrožje. Zato bomo pisali take naslove najkrajše tako: Gospod Anton Kuk. Žabče, 6. Tolmin.

Občina Tolmin je prav tako napačno kot dežela Gorica, ker Tolmin ni občina, ampak trg, kot ni Gorica dežela, ampak mesto. Kot govorimo Goriška dežela, tako naj se glasi tolminska občina. (Drugič je pri nazivanju: republika Francija, kraljestvo Italija, ker je Francija res republika in Italija res kraljestvo.) Vse občine se morajo imenovati s prilaškimi, ki je pridevnik iz lastnega imena: tolminska občina, kobariška občina, cerkljanska občina. Zato je dvakrat napačen sledeči primer: Župani občin Deskle, Banjšice, Ajba, Kal, Anhovo in komisar občine Ročinj. Prvič so po mnenju onega poročevalca vsa ta lastna imena nepregibna. Sklanjati bi jih bil moral tako: Župani občin Deskel, Banjšic, Ajbe, Kala, Anhovoga in komisar občine Ročinja. Drugič bi bil moral nazvati te občine, kot je omenjeno zgoraj: župani deskelske, banjške, ajbske, kalske in anhovske občine ter komisar ročinjske občine.

Nešteto krat se čita: Vesele praznike želi družina Stres. Za vse usluge se zahvaljuje družina Kragelj. Družina Stres je prav tako logična zveza kot hiša Stres ali kot narod Slovenec. Kmalu bomo govorili: Po cesti jo maha vsa družina Stres. Obiskala nas je družina Stres. Kako pa naj se izražam tu: Stanujem

pri družini Stres, ali: pri družini Stresu? Oba načina sta nemogoča, ker je zveza nelogična. Družine nimajo imen, kot jih nimajo narodi. Kakor zveni: V prejšnjem stoletju je zelo napredoval narod Slovenec, tako zveni družina Stres. Kot govorimo slovenski narod, Stresova hiša, tako moramo govoriti Stresova družina. Torej: Vesele praznike želi Stresova družina. Za vse usluge se zahvaljuje Kragljeva družina. Po cesti jo maha vsa Stresova družina. Obiskala nas je Stresova družina. Stanujem pri Stresovi družini. (Še druge primere si poišči od do dne v Edinosti in v drugih časnikih, posebno v oglasih.)

6. Sklanjati se ne dajo priimki, kadar nam rabijo za ženske osebe. Vsi priimki so moškega spola, iz preprostega vzroka, ker so dobili priimke, ki se ohranjajo in podedujejo, možje in jih žene sprejemajo od njih. Zato so se vedno prirejali priimki za ženske s posebnimi priponami za ženski spol. V našem jeziku je nekaj nemogočega in nelogičnega: Vida Jeraj, Marica Stepančič, Pavlina Pajek, Ana Miklavič, Nada Štoka. Ženske osebe ne morem imenovati z imenom, ki je moškega spola. Ta nelogičnost se pokaže še jasneje pri sklanji, ker se ime moškega spola ne da sklanjati za ženski spol in zato rabijo taki priimki kot nepregibne besede. Samostalniki pa so pri nas pregibni. Veliko hudo je: Vide Jeraj nisem srečal; dal sem Vidi Jeraj; šel sem z Vido Jeraj; še huje pa: Jeraj nisem videl; dal sem Jeraj; bil sem pri Jeraj; šel sem z Jeraj. Ne, tako ne moremo, tako ne smemo! — Žena in hčere so moževa last, kot je priimek njegov. Zato vprašamo vedno, čigava Vida, Marica, Pavlina, Ana, Nada? naj bo žena ali hči. Vida Jerajeva, Marica Stepančičeva, Pavlina Pajkova, Ana Miklavičeva, Nada Štokova. — Ženi izkazujemo njeno matronstvo tedaj, če jo nazivljemo le s priimkom: Jerajka, Stepančičevka, Pivkovka, Miklavičevka, Štokovka, Devetakca, kot imamo nazivanja gospodinj po hišnih priimkih, kamor ni še sežal vpliv tujih jezikov: Podseljanka, Kranjec, Kranjčevka; Bric, Bričevka; Žgan, Žganovka; Kroc, Kroca ali Kročevka itd.

7. Končno imamo sestavljenko Dom in svet, ki sestoji iz dveh samostalnikov, ki sta vezana z veznikom in. Pri sklanji se morata sklanjati oba samostalnika: Finžgar objavlja svoje spise v Domu in svetu (ne: v Dom in svetu). Beseda Dom je tu samostojna in ker je pregibna, se mora pregibati.

(Dalje).

FELJTON

Oton Župančič in „Veronika Deseniška“

Ko je meseca oktobra 1918. šinil plamen revolucije, je Oton Župančič v «Ljubljanskem Zvonu» objavil pesem «Naša beseda». Kritika jo je imenovala fužo in je pri tem imela v mislih dožnanost in stvaritelja te forme v muziki, skladatelja J. S. Bacha, ki stoji v zgodovini glasbe kakor absoluten tempelj veličastne ubranosti.

«Naša beseda» je bila posvečena preporodu slovenskega gledališča v Ljubljani. Župančič je bil tej ustanovi že pred svetovno vojno dramaturg. Po prevratu ga je na to mesto posadila država. Tesni stiki med njegovimi duševnimi impulzi in službo so kmalu nato prišli na dan v prevodih Shakespearejevih dram, katerih je pesnik poslovenil več zaporedoma. Iz prejšnjih časov smo imeli iz njegovega peresa dve knjižici: Julija Cezarja in Beneškega

trgovca, dočim je Ivan Cankar priredil Romea in Julijo ter Hamleta. Zdaj smo dobili še: Komedijo zmešnjav, Macbetha, Sen kresne noči, Othella. To shakespearovanje ni ostalo brez vidnih vplivov na Župančičevo izvirno tvorbo; zadnja trojica Župančičevih natisnjenih pesmi (Kapitan Božo, S Primorje, Na molu) neizpodbitno pričajo, kako je veliki Britanec prevzel duha njegovega vzornega prevajalca v slovensčino. Kmalu nato so se pojavili zarodki Župančičeve izvirne dramatike. «Ljubljanski Zvon» je v prvi številki leta 1922. prinesel odlomek iz «Nenapisane komedije», bržčas res nenapisanega dela, v katerem je avtor preizkusil svoje moči. Ta fragment je že jasno nakazal smer, v kateri se je Župančič pozneje razvil. Prvi rezultat dosedanjega Župančičevega dramatičnega naprežanja pa predstavlja šele «Veronika Deseniška», tragedija v petih dejanjih, katero je pesnik ustvarjal med spomladjo in zimo l. 1923/24. Sedaj je delo dotiskano in leži pred nami v knjigi.

Župančičevo zanimanje za dramatiko sega prilično

daleč nazaj. Prvi javen poskus v dramatični obliki datira iz leta 1904. («Ljub. Zvon»: Noč na verne duše). Toda kakor da se je takrat čutil šibek, je pesnik takoj izpregel iz tega jarma. Posvetil se je popolnoma liriki, kjer je našel svoje zmagovito torišče. Dvignil je doraščajočo mladino iz zaprašene vsakdanjosti s knjigo «Cez plan» in se zatopil v «Samogovore», kjer je nanizal svoje filozofske nazore v pestri izbiri od «Moža na hribu» do «Dume». Po «Samogovorih» nastane v Župančičevem ustvarjanju kratka pavza, nato sledi (v «Lj. Zvonu» l. 1911.) pesem «Revija», ki molči o dramatikah, dasi vsebinsko in oblikovano ne more zatajiti očetovstva Kettejevih «Novih akordov». Potem se začne pesnikovo približevanje metafiziki, ki je doseglo vrhunec mimo Upanišad («Ciciban»: Naše luči) v «Slapu», «Mesečini» itd. («V zarje Vidove»). Med vojno se je spočel «Tuji mož», stvar, ki tvori nekak prehod iz pesništva v dramatično obliko. «Na molu» (1921.) priča, da se je vir čiste lirike v pesniku izsušil in da se njegov razvoj giblje v novem pravcu. Župančič se je srečal s Shakespearjem.

Nekaj let je rasel Župančič sploh samo ob prevodih. Predno se je lotil originalne dramatične snovi, pa se mu je zdelo potrebno pomladiti se v Rostandu. Presadil je na slovenski jezik «Cyrana de Bergerac», romantično junaško komedijo, s katero je Rostand pogodil bistvo francoskega duha ter si na ta način pridobil svetovno slavo. Za Župančičevega poznavalca je prevod tega dela zanimiv posebno radi tega, ker pride do zaključka, da je čutil pesnik potrebo elastične razgibanosti v sočnem prevodu predno se je lotil izvirne tragedije. Hotel je nekoliko zabrisati vplive suhe shakespeareanske anglosaščine ter se požahneti s francosko duhovnostjo in prožnostjo. Ko je to kopelj prestal, se je vrgel na «Veroniko Deseniško».

Fabula Veronike je pri nas že obdelana od slovenskih romantikov. Josip Jurčič je nanjo napisal tragedijo. Zadnje prizore je narekoval ležeh na smrtni postelji. Razume se, da je Jurčičeva «Veronika Deseniška» drugače koncepirana. Nastala je pač v drugem času, v drugačnih okoliščinah. Končana je bila sploh zato, da ni ostala v kosih. Jurčiču je služilo Veronikino «čarovništvo» za izhodišče dela, Župančič je uporabil ta moment samo kot postranski efekt. Glavna junakinja njegove tragedije je razvita drugače kakor Jurčičev lik: od znotraj navzven, torej psihološko. Jurčičevi sodniki obsodijo Veroniko radi «čarovnije», ki je prepovedana, Župančičeva Veronika pade kot žrtev ljubezni do Friderika. Župančič je pojmoval svojo junakinjo kot simbol absolutne lepote, katero more doseči samo ženska natura. Samogoltnost rodbinskih tradicij grofa Hermana Celjskega, očeta njenega moža Friderika, je samo zunanji okvir Veronikine smrti. Glavni ženski

figuri v tej tragediji sta Veronika in Jelisava Frankopanka, prva žena Friderika Celjskega; glavna moška figura je Friderik, oziroma njegov oče Herman. Najmočnejši vtis med vsemi pa napravlja pomozna oseba vse tragedije — žid Bonaventura.

Drama, ta najdovršenejša pesniška oblika, zahteva od svojega stvaritelja popolno mojstrstvo. Kdor ji ni kos, omaga že pod prvimi njenimi zahtevami. Zahteva vseh zahtev pa je tu ena: celotnost. Fragmenti se lahko pišejo za poskuse, v drami so odveč in ji jemljejo vrednost. Drama je tisti umotvor, ki se do najtanjših potez približuje verjetnosti in doseže zadnjo možnost resničnosti. Umetničenja ne prenese. Je pač odliček iz bronu in ne vaja s krhko ilovico. Potrebni so ji dobri, preizkušeni, da, izvrstni detajli, toda še potrebnejši ji je vtis enotnosti, nerazvrženosti. Drama je kompozicija, ki ne prenese nobene sile, ki izključuje vsak zopernaturni lik: vse mora biti pri njej v pravilnem razmerju, mora služiti samo osrednji kupoli, kjer se zlijejo linije druga v drugo. Le v tem slučaju je drama res drama.

Župančičeva tragedija ne odgovarja zahtevam tega ideala. Sestavljena je iz mnogih drobcev, katerim posamič ne gre odrekati lepote in gotove pravilnosti; toda za celoto kot tako to še ne zadostuje. S pesniškega stališča treba reči: v «Veroniki Deseniški» je premalo lirike; z dramatičnega: v njej je premalo dramatike. Za dobro pesnitev je premrtva, ne dostaja ji ognjevitosti, zanosa in žara. Njen patos je plemenit (schillerjanski), preveč besedniški, premalo dejanski. Od njenih oseb je krepak in samoroden samo en edin, žid Bonaventura. Prva polovica drugega dejanja zamika bravca. V tretjem dejanju je zanimiva scena s križem. Tu je tudi sicer težišče dela. V četrtem aktu se človek zdrami šele ob nastopu grofa Hermana Celjskega. Vse drugo pa je premalo razgibano in služi preveč besedi in premalo dejanju. Župančič se ves čas rešuje tenčic iz «Vidovih zarij» — na račun dramatike.

Zanimivejša je «Veronika Deseniška» v jezikovnem oziru. Župančič uporablja v njej svoja oderska izkustva in piše in tiska dramo v soglasju s principi fonetične slovenščine. «Solnce» je pri njej prišlo ob svoj «l» in se je skrčilo v «sonce». Podobne jezikovne korekture zasledimo posebno pri črkovnih skupinah nj, kjer j običajno izpade. Toda končno tudi to ni izrecni novum «Veronike Deseniške». Pesnik je uvedel ta svoja pravila v življenje že v prevodu «Cyrana de Bergerac».

Summa summarum: «Veronika Deseniška» ni rešila problema slovenske tragedije, kakor se je pričakovalo in obetalo. Ona ga je samo nakazala. Zato je edino prav, če se odmeri «Veroniki Deseniški» mesto med tragedijami v slovenskem jeziku.

Stano Kosovel.

Koncert Zvezinega zbora v Heipeljah-Kozini je dobro uspel, vzlje nedostatku, da ni bilo primerne prostora. Zahvala za to gre društvoma «Vencu» in «Zvezdi», ki sta koncert otvorili z Nedvedovo «Serenado» in ki sta dali učiteljsstvu vso svojo pomoč. Zbor je pel pred številnim ljudstvom s posebnim zadoščenjem, ker je našel toliko zanimanja in razumevanja. Bil je to pravi ljudski koncert, dasi so se pele naše najnovejše skladbe. Tolmin in Heipelj-Kozina pričata, da ima tudi resen artistski zbor hvaležno polje popularizirati glasbeno umetnost z ljudskimi koncerti, kar se je omenjalo že ob rojstvu Zvezinega zbora ter se je zdaj, početkom tretjega leta njegovega obstoja pričelo tudi izvajati. — Stroški pevske vaje so se krili z dohodkom koncerta.

Članom Zvezinega zbora. Če bo le mogoče, se še v oktobru skliče pevska vaja. Vežbati je doma: «Lan», «Zlato v Blatni vasi» (Lajovic) ter «Vijola» (Adamič) in «Trpeča srca» (Kogoj). Kdor nima teh dveh poslednjih skladb, naj se obrne na tov. Mirka Logarja na Opčinah.

«La Scuola al Confine». Izšel je 15. (septembrski) zvezek, ki prinaša poročilo o reviziji učnih knjig, o natečaju, imenik nekaterih premeščenih učiteljev ter okrožnice proveditorata.

Kr. proveditor sprejema učiteljsstvo le ob četrtek od 10.—12. ure.

Naši grobovi

V spomin Tonetu Mučiču

Malo jih je, ki so te poznali osebno, še manj pa je onih, ki so poznali tvojo dušo. Gledali so me tovariši, ko sem jim pripovedoval o tvojem značaju, češ, kako to, saj ga komaj po imenu poznamo! So ljudje, ki žive med nami, o katerih se navadno reče: dober značaj, svojo službo opravlja vestno in — odpravljeno je. Le ožji krog čuti neko nadmoč teh navidezno vsakdanjih ljudi. Ni jih videti v javnosti, še manj slišati in če bi jih po tem sodili, bi jih obsodili. Njihov značaj, prirojen talent, združen s pridnostjo, jih usposablja, da bi stali v ospredju, da bi vodili, vendar jim prirojena sramežljivost, podcenjevanje sebe brani, da bi stopili pred maso. Ne pa tako v svoji bližji okolici: tu pokažejo vse svoje zmožnosti. Tu je njihov značaj, ki vodi, njihova volja, opora za šibkeje. Prijatelji jih ljubijo, zaupajo jim, skušajo jih doseči, postajajo dobri, njim enaki. Nevede zbirajo okrog sebe krog, ki postane močan kamen v stavbi organizacije. Takih narav je več, vsled tega več krogov, ki sestavljajo trdno organizacijo. Nikjer se ne čitajo njih imena, vendar na skupnosti se pozna, da so tu. Niti sami ne vedo, koliko so vredni družbi. Taka narava si bil ti, Tone. Nisi veliko govoril. Govorilo je pa tvoje delo. Tvoja pridnost nam je bila za zgled. Kot deček si rekel: »Sedaj se gremo učiti«, ko si videl, da je dovolj igranja. Kot mladenič, vrnivši se z vojne v porušen dom, si prijel za lopato, koso, šel si v dnino, da si preživel sebe, pomagal svojim. Sempetrski kmet s spoštovanjem in hvaležnostjo izgovarja tvoje ime. Saj si bil med onimi redkimi povojnimi ljudmi, da nisi zahteval plačila od kmeta, delavca, ki te je prosil za svet ali pomoč. Učiteljstva nam je manjkalo takrat. Rajni Korsič je spoznal v tebi vrline, ki naj bi jih imel vsak učitelj. Svetoval ti je v naše vrste in šel si z drugim naš križev pot. Kamor bi se obrnil, povsod bi bil koristen, a v učiteljskem stanu je prišel tvoj značaj bolj do veljave nego bi prišel kje drugje. Učitelj otrokom, prijatelj staršem, vesten v službi, iskren tovariš v organizaciji — to si bil ti kot učitelj. Črni dnevi našega stanu te niso našli nepripravljenega. Ni te uklonil strah, niso te uklonile ugodnosti, ki so se ti obetale, ako bi postal sebi nezvest. Cepali so drugi, katerih imena so bila bolj znana nego tvoje. Tvoj zgled je dajal moči malodušnim, ker zavedali so se, da kar ti zagovarjaš, je in mora biti dobro. Nam, ki smo te bolje poznali, ni tvoje ime manj vredno od onih, katerim je narava dala tudi samozavesti in neustrašenosti, da nas vodijo po tej trnjevi poti, kajti tvoj zgled nas je dvigal. Dal si svoje mlado življenje šoli, kajti narporna služba ti je vcepila kal morilke, ki navadno pobira najpridnejše. Kakor ti je bilo življenje skromno, taka ti je bila smrt. Zdi se, da si nalašč šel umirat v tujino, da ne bo hrupa. Res ni bilo hrupa, kajti v preveliki žalosti smo onemeli, nismo mogli, nismo si hoteli priznati, da je bridka vest iz Zagreba resnična. Manjkaš doma v družini, manjkaš domači vasi, a nič manj te ne pogrešamo mi, tvoji

prijatelji-tovariši. Ni te več med nami, ne bomo več gledali tvoje visoke postave, tvojih zvestih oči. A pustil si nam vero v prijateljstvo, vero v značaj. Ta tvoja zapuščina nas bo dvigala in spomin na te bo trajno lep. Počivaj mirno v daljnem Zagrebu!

K.

† Fran Franković

Umro je u svojem rednom selu Drenovi kod Reke 26. proš. julija u 75.oj godini života vele vredni ovaj profesor, bolje rečeno učitelj i odgojitelj onog starijeg dela hrvat. učiteljstva što je učilo u Koprnu. Ako je šta dobra i plemenita i narodna odnio hrvat. učitelj sa ovog znamenitog «trojezičnog» učiteljstva, što je bila slika pok. Austrije, to je primio od ovog nezaboravnog pokojnika, koji je bio inače ocem i majkom nas starijih hrv. učitelja, što se raštrkosmo srom nevoljne Istre da vršimo ono poslanstvo, za koje nas je oduševio pokojni prof. Fran Franković, koji je bio nama uzorom rodoljuba i čoveka. Veći no profesor bio je plemeniti pokojnik kao pedagog i uzgajatelj. Za njegova sata odmorismo se. Kad se namučismo teškim predmetima, što nam se predavoše na nemačkome jeziku; iza sata muka duševnih, dodjomo na Frankovićeve sat hrvatskoega jezika kao izmučeni potnik u zimsko snežno i burno doba u topli domak okrepe, duševne i telesne. Govorio je tiho i mirno, ali svaka reč izašla mu iz srca... u naša mlada srca. I to srce naše što bijaše njegovo, donesomo med svoj narod u Istru. Nije nas doduše prof. Franković mnogo poučio u slovnici, ali nas naprotiv mnogošta drugo naučio. Što je bilo u ovo doba, pa i danas mnogo važnije, a to je biti poštenim, vrednim i radinim čovekom, učiteljem i uzgajateljem dece i naroda. U to svrhu mnogo uzgojna pripovedao je nama; mnogo nam je tumačio hrvat-sku literaturu, a osobito hrvat. preporod. Protumačio nam ga u tančine. Pazio na nas kao dobar vrtlar na svoje biljke i cveće. Bdio nad nama ne kao policaj, nego kao dobar voditelj. Ne mogu zaboraviti na njegov iznenadni jutro poset u našu djačku sobu. I danas mi zvuče u ušima njegove reči. Zapisah tada u svoju beležnicu: Nikada više. I nijesam zaista već kartao... I umre taj muž, čovek — i rodoljub, kako dočuh, u bedi. Stradao na Reci. I već sam se počeo zanimati za nj kao svoj «kolegu» po trpljenju i bedi, ali — smrt mu sledeni ono njegovo žigantsko telo, ali njegova Tolstojeva duša ostaviti nas ne će. Mi stari njegovi učenci, ostasmo njegovi, a već smo i mi u godinama; živemo njegovim duhom, radimo na domu i na prosvetnome polju po njegovim naukama. Tomu se veseli njegova andjeoska duša. Ti, moj dobar učitelju, nisi ostavio krvna potomstva, ali Tebi je milije, da si ga ostavio u dušama hrv. učitelj. Istre, koja preko nas imade mnogo Tebi da zahvali. Tebi, naš učitelju, Tebi uzgajatelju i rodoljube sa suznim očima iz dna srca vapimo: Hvala, čast i pokoj Tebi učitelju učitelja naših!

Boli nas samo... što si stradajući umirao i umro. Ta tvoj čitav život bio Ti je samo pogaranje i samozataja. — Mi te, učitelju, i u tomu sledimo. Slava Ti i večna uspomena! — — —

Za Korsičev spomenik! Rok prispevanja, ki je bil določen do 20. t. m., se podaljša do 31. oktobra t. l.

Do 25. septembra (t. m.) sem prejel prispevke tovarišev in tovarišic: Skarabot Pavla 20 L, Suligoj Avgust 20 L, Rejec Katica 20 L, Velišček Ivan 25 L, Velišček Marija 25 L, Sket Ivanka 20 L, Makovec Ivan 20 L, Lenardič Pero 20 L, Budinja Franc 20 L, Zeleznik Elvira 50 L, Borjančič Emil 20 L, Danec Danilo 20 L, Felice Mosetič 15 L, Medvež Anton

20 L, Prinčič Stanko 20 L, Čekada Miroslav 20 L, Gorjup Alojzij 10 L, Suligoj Josip 20 L, Gerdol Janko 20 L, Stubelj Pavla 20 L, Cotič Josip 20 L, Čebokli Peter 20 L, Anna di Branciforti-Čebokli 20 L, Sancin Amelia 20 L; skupaj L 305. — Izdatki: Za tisk okrožnic L 24.—, kuverte L 4.50, znamke L 3.40; skupaj L 31.90.

Bratuž Marij,
Gorica, Via Ponte Isonzo 17.

Razno

Natečajni imenik (graduatoria). Šolsko skrbstvo javlja, da se je udeležilo I. natečaja za službena mesta v Jul. Krajini 1056 prosilcev. Od teh se je odtegnilo 20, izključilo 158.

Kategorija A (Italijani) ima:

194 prosilcev s točkami od 34.561 do 15.000;

323 prosilcev s točkami od 14.980 do 8000.

Kategorija B (Nemci):

30 prosilcev s točkami od 29.328 do 15.416; 7 prosilcev od 14.612 do 9590 točk.

Kategorija C (Slovenci):

120 prosilcev s točkami od 34.000 do 15.000; 72 prosilcev s točkami od 14.799 do 9.000.

Kategorija D (Hrvati):

11 prosilcev s točkami od 21.929 do 15.332; 13 prosilcev s točkami od 14.650 do 9.555.

Brez usposobljenostne izkušnje (kategorija E):

Italijani: 13 (27.875—15.000 točk); 34 (15.000—9.266 točk);

Nemci: 2 (16.850—16.237 točk);

Slovenci: 19 (28.312—15.000 točk); 52 (14.916—9000 točk);

Hrvati: 2 (15.550—15.180 točk); 5 (14.320—11.000 točk).

Natečajni imenik se predloži še Pokrajinskemu šolskemu svetu v potrjenje, nakar ga objavi glasilo proveditorata v oktobrski številki. Ker je praznih mest več kot prosilcev, je upati, da bodo v šolskem letu 1924—25 vsi prosilci definitivno nastavljeni.

Pripomba: Vodstvo Zveze je imenik ponovno iskalo, da bi ga poslalo prizadetim učiteljem, a ga dobilo. Ni nam znano, kako so se odločale točke, ker niso prosilci delali skušenj.

Izkušnje iz italijanščine. V poročilu odbora za natečaje je o izkušnjah iz italijanskega jezika sledeče mesto, ki nam ni baš v čast:

«Komisija ugotavlja, da mnogo drugorodnih učiteljev pet let po aneksiji še ni dokazalo, da se je naučilo italijansko. Ta težki nedostatek v jezikovni usposobljenosti slovanskih in nemških učiteljev ne more ostati brez škode za šolo in za učiteljstvo samo. Ker so šole v jezikovno mešanih ozemljih na novo urejene, je neobhodno potrebno, da tudi drugorodni učitelji enako poznajo in rabijo italijanski jezik; to je bistveni pogoj za enotno življenje države.

Komisija upa, da bodo drugorodni učitelji sami ob sebi uvideli potrebo napraviti izkušnjo iz ital. jezika v obliki kakor jo je odredilo naučno ministrstvo in sicer v korist šole in v njih lastno korist.

To upa tem bolj, če upošteva posebno lahkoto, s katero se Slovani priučijo jeziku, kar dokazuje tudi dejstvo, da je precejšen del onih, ki so se udeležili natečaja, usposobljenih tudi za šole z nemškim učnim jezikom.»

V našo opravičbo le eno: Ko bi imelo slovansko učiteljstvo le nekoliko gotovosti, da bo lahko služilo v Italiji kjer je rojeno, bi ogromna večina že kdaj napravila potrebno skušnjo iz italijanščine. Toda vedno smo čuli in čujemo še vedno: pognali vas bomo...

Učni jezik je v šolskem letu 1924—25 italijanski v I. in II. šolskem letu. V III. in nadaljnjih šolskih letih bodo poučevali italijanski jezik učitelji italijanskih razredov in drugorodni učitelji, ki imajo izkušnjo iz italijanščine. Posebni učitelji za italijanski jezik (specialisti?) se dovole le v slučajih skrajne potrebe.

Kakor smo imeli lani zmedo z uvedbo državnega učnega jezika tudi v II. in III. šolskem letu, kar se je ponekod godilo preko jasnih določil zakona, bomo

letos imeli gotovo nered z odkazovanjem razredov. Vzrok bo, z ozirom na čl. 18—20 šolskega zakona, v tem, da je premalo slovanskega učiteljstva usposobljenega tudi za pouk italijanščine.

Predpisi za dodatne urnike glede pouka materinščine menda tudi še niso gotovi.

Imenovanje didaktičnih ravnateljev v Julijski Krajini. Uradni list julijskih prefektur od 29. t. m. objavlja imenovanja novih pokrajin za didaktične ravnatelje v posameznih okrajih. Imenovanja so se izvršila na podlagi natečaja, ki je bil razpisan v smislu določb kr. odloka od 24. junija 1924., št. 1506. Imenovani so:

1) Baccarcich Franc za kobariški šolski okraj, 2) Bensa Peter (Postojna), 3) Bronzin Peter (Rovinj), 4) Brumat Evgen (Gradiška), 5) Calligaris Jožef (Solkan), 6) Cecco Ant. (Vipava), 7) Ceschia Jožef (Miren), 8) Chierego Karel (Cerkno), 9) Delfabro Konrad (Krmun), 10) Faini Avgust (Rihemberk), 11) Dolgan Jožef (Trnovo), 12) Gogoli Jožef (Bovec), 13) Gorbato Olivij (Labin), 14) Kalan Jožef (Tolmin), 15) Kenda Ferdinand (Komen), 16) Marčelja Anton (Podgrad), 17) Marini Franc (Buje), 18) Martinelli Angel (Umag), 19) Martinolich Jožef (Idrija), 20) Morgut Oskar (Sv. Lucija), 21) Ottachian Mavrilij (Pazin), 22) Piani Herminij (Aiello), 23) Prevazzi Jožef (Kanal), 24) Preschern (Senožec), 25) Rigo Bruno (Buzel), 26) Rizzatti Dominik (Cervinjan), 27) Ruconich Ivan (Sežana), 28) Saffich Karel (Izola), 29) Semič Valentin (Ajdovščina), 30) Stabile Ezio (Oglej), 31) Tarlao Inocent (Ronki), 32) Tomasich Jožef (Volosko), 33) Travesa Atilij (Kojško), 34) Virgulín Alojz (Romans), 35) Zorn Franc (Šempas).

Školske zabave. Školske oblasti naredbom ih uveče, školski nadzorniki ih naravno preporučuju, a prema tomu naši neki učitelji prirediše zbilja te dečije zabave u školi. Ali kad tamo najdiše oni na velike poteškoče sa strane neškolskih organa. Neke takove zabave bile su zabranjene u zadnjem hipu iza kako je dotični učitelj mnogo potrošio i mnogo se natrudio. Ovo ne valja. Mi smo mnenja, da su školske veselice podložne školskim oblastima, u koje se ne bi smelo umešavati oružništvo, ni općine, a najmanje privatnici i strančari. Držimo da bi bilo u redu, kad bi dotični učitelj predložio škol. nadzorniku program zabave (kad se već hoće sve naše kontrolisati), a onda da se već niko drugi u to umešava... Sve drugo je nedostojno i ponižujuće. Za škol. zabave odgovoran budi samo upravitelj škole.

Obljuba. Gospodu poslancu dr. Besednjaku, ki je poprašal pri šolskih oblastvih, kako mislijo s slovanskim učiteljstvom, so zagotovili, da bodo definitivno imenovani vsi učitelji, ki so že napravili izkušnjo iz italijanščine. Obenem so izjavili, da bodo odpuščali učitelje po čl. 7. kr. odloka z dne 7. okt. 1923. le v izjemnih, silno redkih slučajih.

Kako se bo obljuba izvajala, bo učiteljstvo kmalu videlo. Odprto pa ostaja tudi vprašanje provizoričnih učiteljev. Če pomislimo, da je takih pri nas nad 200, razumemo vso dalekosežnost dejstva, da so visi ti odslovljeni s 30. septembrom. Kaj bo ž njimi? V skrbeh za obstanek, za kruh romajo od Poncija do Pilata, ne da bi bili v stanu izvedeti, kaj bo ž njimi. Te dni jih je spet veliko čakalo na kr. proveditoratu v Trstu. Reklo se jim je ponovno, da bodo izvedeli za mesta, zato so napravili nekateri dolge poti, da bi bili na jasnem. Pri tej priliki pa je prišlo do incidenta, ki je edinisvoje vrste v teku zadnjih let učiteljeve usode. Slučaj je tako kričeč, da nas obhaja sramota, ko mislimo nanj, in da se vprašujemo, ali je res mogoče kaj takega.